

МЕМОРАНДУМ ПРО ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ

між

НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ

ТА

ЄВРОПЕЙСЬКИМ БАНКОМ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ

СТОСОВНО

**СПІВПРАЦІ НА ПІДТРИМКУ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ ТА РЕІНТЕГРАЦІЇ
ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ**

Від _____ 2024 РОКУ

Цей **МЕМОРАНДУМ ПРО ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ** («Меморандум») укладено між

- (1) Національним банком України («НБУ»);
- (2) Європейським банком реконструкції та розвитку («ЄБРР»),

які далі разом іменуються «Сторони», а кожен окремо – «Сторона».

ОСКІЛЬКИ:

- (А) НБУ є регулятором фінансового сектору України відповідно до Закону України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 року № 679-XIV.
- (В) ЄБРР є міжнародною організацією, створеною відповідно до міжнародного публічного права згідно з Угодою про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку від 29 травня 1990 року. Україна приєдналася до Угоди про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку і стала членом ЄБРР у 1992 році.
- (С) Сторони час від часу співпрацюють над різними ініціативами та бажають поглибити свою співпрацю у підтримці ефективної та дієвої фінансової інклюзії та професійної реінтеграції українських ветеранів війни (далі - Ветерани) шляхом узгодження принципів та етапів впровадження.

Сторони дійшли згоди про таке:

Розділ 1 Передумови

Внаслідок російської агресії станом на січень 2024 року близько 880 000 осіб в Україні брали безпосередню участь у бойових діях.¹ Військова служба призвела до тимчасового відриву цих осіб від ринку праці, призупинення економічної діяльності, що може не лише вплинути на їхнє поточне фінансове становище та становище їхніх найближчих родичів, але й негативно вплинути на їхні кар'єрні перспективи та можливості отримання доходу в середньо- та довгостроковій перспективі, особливо якщо особи, звільнені зі служби, сприймаються як менш кваліфіковані працівники або як більш ризиковані позичальники, або якщо фізичні травми чи інвалідність знизили їхню працездатність. Дійсно, в нещодавньому опитуванні роботодавців 24,2% опитаних українських підприємств вважають, що більшість ветеранів втратять попередню кваліфікацію і потребуватимуть додаткового навчання, щоб повернутися до того професійного рівня, який вони мали до військової служби.

Якщо роботодавці не запровадять програми адаптації та перекваліфікації, та не створять фізичні умови для підтримки повернення ветеранів на робочі місця, багатьом з них може бути важко знайти підходящу роботу. Наразі лише 18,1% українських роботодавців впровадили програми адаптації або заходи підтримки для своїх працівників-ветеранів, причому найчастіше йдеться про психологічну підтримку.

Для деяких ветеранів підприємництво може бути більш привабливим вибором кар'єри. Згідно з опитуванням, проведеним Українським фондом ветеранів при Міністерстві у справах ветеранів, 63,6% ветеранів хотіли б зайнятися підприємництвом у майбутньому, а 26,3% потребують інвестицій для започаткування власної справи. Однак отримання кредитів у фінансових установах для ветеранів без попереднього досвіду ведення бізнесу та/або без

¹ Станом на 1 липня 2022 року загальна кількість людей, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», становила 851 068 осіб.

застави може виявитися складним завданням, оскільки їх можуть сприймати як ризикованих позичальників.

Чим довше триває активна військова служба, тим суттєвішими можуть бути негативні наслідки відриву ветеранів від цивільного життя, як для самих ветеранів, так і для їхніх сімей. Дійсно, у воєнний час дружина або чоловік ветерана, як правило, виконує більшість, якщо не всі, обов'язки по догляду за дітьми та літніми членами сім'ї. Крім того, відрив від ринку праці людини, яка раніше була основним опікуном, негативно позначиться на фінансах сім'ї. Таким чином, підтримка реінтеграції ветеранів у цивільне життя та захист їхнього доступу до роботи, підприємницької діяльності, фінансів та інших економічних можливостей є вкрай необхідною.

Заходи, що реалізуються зараз, відіграватимуть важливу роль у відновленні засобів до існування багатьох демобілізованих робітників та підприємців в Україні. Це не лише полегшить тягар догляду та розширить економічні можливості для осіб, які здійснюють догляд, та членів їхніх родин, але й зменшить навантаження на державний бюджет завдяки збільшенню кількості економічно активного населення, створенню нових підприємств та зменшенню державних субсидій. Дії, що вживаються зараз, також створять підґрунтя для більш широкої демобілізації, яка буде проведена в країні після остаточного припинення російської агресії в Україні.

Розділ 2 Цілі і напрями співробітництва

ЄБРР активно інвестує в Україну на підтримку, зокрема, її переходу до інклюзивної ринкової економіки. Інклюзивна ринкова економіка забезпечує рівні умови для всіх людей у доступі до економічних можливостей, де жодна група чи сегмент суспільства не стикаються з розмежуваннями чи бар'єрами для доступу до роботи, підприємництва, фінансів та інших економічних можливостей через їхні особливості чи обставини.

За оцінками, українські фінансові установи («УФУ») обслуговували у 2021 році понад 30 мільйонів споживачів, забезпечуючи робочими місцями більше 210 000 осіб. Таке охоплення означає, що вони мають унікальні можливості для позитивного супроводу ветеранів на шляху до реінтеграції через пряму і опосередковану підтримку. Пряма підтримка передбачає допомогу ветеранам, їхнім найближчим родичам у доступі до фінансів і робочих місць у фінансовому секторі через прийняття інклюзивної політики і зручну адаптацію приміщень і робочих місць; опосередкована підтримка може надаватися УФУ через підтримку їхніх корпоративних клієнтів (які можуть наймати чи обслуговувати ветеранів) в перетворенні на більш інклюзивний бізнес, що забезпечує рівноправний доступ для всіх.

НБУ як регулятор більшої частини фінансового сектору може швидко згуртувати УФУ навколо цих цілей, створивши у співробітництві з ЄБРР «Хартію з фінансової інклюзивності і реінтеграції ветеранів України» («Хартія»). Хартія міститиме найкращі практики і пропонуватиме спільний для всього сектору підхід щодо перетворення фінансових установ у більш інклюзивних і доступних надавачів фінансових послуг і роботодавців. Крім того, вона може також слугувати моделлю для інших секторів з питань інтегрування інклюзивної політики і процедур з метою сприяння і підтримки реінтеграції ветеранів в економіку.

Підписуючи Хартію, кожна УФУ засвідчуватиме свої наміри щодо підтримки інклюзії ветеранів, від неї очікуватимуть на запровадження набору мінімальних стандартів протягом двох років за принципом докладання максимальних зусиль для цього. Детальні Настанови міститимуть такі мінімальні стандарти, а також практичну інформацію (наприклад, вивчення справ, зразки форм, тощо), що допоможе УФУ реалізувати свої зобов'язання, закріплені у Хартії, а саме:

- **Як УФУ можуть стати більш доступними та інклюзивними надавачами фінансових послуг.** Такі заходи включають спрощення для ветеранів і їхніх родин

доступу до фінансових послуг і користування такими послугами, наприклад, шляхом пропозиції спеціальних та адаптованих продуктів або послуг, доступних і безкоштовних банківських відділень та онлайн-сервісів, цільових маркетингових кампаній для ветеранів та навчання персоналу відділень. Це дозволить ветеранам задовольнити свої невідкладні фінансові потреби, інвестувати в свою освіту та почати, відновити або розширити свій бізнес. Крім того, за цим компонентом УФУ можуть розробити ініціативи на підтримку своїх власних клієнтів, які можуть наймати або обслуговувати ветеранів, перетворюючись на більш інклюзивний і доступний бізнес.

- **Як УФУ можуть стати більш доступними та інклюзивними роботодавцями.** Такі заходи включають усунення перешкод, які можуть заважати ветеранам повернутися до роботи у фінансовому секторі, запровадивши:
 - a) вимоги щодо доступності для підтримки ветеранів шляхом використання модифікованого обладнання чи пристроїв (наприклад, допоміжних технологій) або шляхом фізичних модифікацій робочого місця (наприклад, зміна конфігурації робочого простору, включаючи регулювання висоти столів або полиць для користувачів інвалідних візків або забезпечення безсходового доступу за рахунок пандусів та ліфтів та еквівалентні процедури безпеки / евакуації);
 - b) безпечні, тобто без тригерів і ризиків, місця для ветеранів, які страждають від посттравматичного стресового розладу, наприклад, місця, де створено умови для уникнення голосних звуків, які можуть бути пов'язані з травмою;
 - c) інклюзивну політику та практику щодо людських ресурсів, які підтримуватимуть як ветеранів, так і їхніх колег під час перехідного періоду, наприклад, запровадження гнучкого графіку, пристосування приміщень для осіб з інвалідністю, отриманою під час виконання обов'язків військової служби, психосоціальної підтримки постраждалих співробітників, навчання всього персоналу, політику догляду за дітьми, та більше рівних можливостей щодо збереження роботи і просування всередині компанії.

З огляду на вищезазначене, метою Меморандуму є встановлення засад співробітництва між НБУ і ЄБРР у сфері підтримки фінансової інклюзії та безперешкодної і своєчасної реінтеграції ветеранів у професійне життя шляхом:

1. погодження загальносекторальної «Хартії з фінансової інклюзивності і реінтеграції ветеранів України» для підписання УФУ;
2. розробки, у співпраці з кваліфікованими зовнішніми експертами, найнятими ЄБРР, Настанов з детальним описом мінімальних стандартів і практичної інформації для підтримки УФУ у виконанні зобов'язань, викладених у Хартії;
3. просування Хартії і Настанов у всьому фінансовому секторі;
4. періодичного внесення змін до Настанов на основі отриманого зворотного зв'язку від підписантів і (пере)оцінки нових потреб;
5. для ЄБРР: надання спеціальної технічної допомоги своїм клієнтським УФУ через їхню підтримку на шляху реалізації Настанов; і
6. для НБУ: моніторингу впровадження Хартії через отримання регулярних звітів з цього питання, публічне розкриття (сукупних) результатів і повідомлення неагрегованих результатів ЄБРР.

Розділ 3 Комунікації

Будь-яке повідомлення чи інший вид комунікації, передбачені цим Меморандумом, повинні адресуватися і надсилатися таким контактним особам або на такі інші адреси, які будь-яка Сторона може визначити, надіславши повідомлення іншій Стороні:

Для НБУ:

вул. Інститутська, 9, м. Київ, 01601

Україна

До уваги: Департаменту міжнародного співробітництва

Електронна адреса: Sergiy.Khudyash@bank.gov.ua

Для ЄБРР:

5 Bank Street, London, E14 4BG

United Kingdom (Сполучене Королівство)

До уваги: Financial Institutions Ukraine (Фінансові установи, Україна)

Електронна адреса: Poghosya@ebrd.com

Розділ 4 Прикінцеві положення

- (a) Цей Меморандум відображає бачення та наміри Сторін співпрацювати, виражені добросовісно, але без утворення будь-яких юридичних обов'язків чи виникнення будь-яких зобов'язань з боку кожної із них. Жодна третя сторона не може отримувати будь-які юридичні переваги від цього Меморандуму.
- (b) Сторони розуміють і погоджуються, що жодне положення цього Меморандуму не є пропозицією, обіцянкою або зобов'язанням і не може тлумачитися як пропозиція, обіцянка або зобов'язання будь-якої із Сторін фінансувати повністю або частково будь-яку діяльність або проєкт, визначений у цьому Меморандумі або відповідно до нього.
- (c) У разі виявлення можливостей, Сторонам необхідно буде узгодити конкретні домовленості щодо будь-якої такої діяльності або проєкту. Кожна зі Сторін нестиме власні витрати, що виникають в результаті виконання цього Меморандуму, якщо інше не передбачено відповідними окремими договорами.
- (d) Ніщо в цьому Договорі не є відмовою, відхиленням або іншою зміною і не повинно тлумачитися як відмова, відхилення або інша зміна — як прямо, так і опосередковано — будь-якого з привілеїв або винятків, які передбачені для ЄБРР відповідно до Договору про створення Європейського банку реконструкції та розвитку, міжнародної конвенції або будь-якого чинного законодавства.
- (e) Будь-які спори, що виникають у зв'язку з цим Меморандумом, тлумаченням або застосуванням будь-якого з його положень, будуть вирішені шляхом дружніх консультацій.
- (f) Цей Меморандум набирає чинності з дати його підписання обома Сторонами і діятиме протягом трьох років, якщо Сторони письмово не домовляться про продовження його дії на наступний трирічний період. Будь-яка Сторона може припинити дію цього Меморандуму до закінчення терміну його дії, надіславши іншій Стороні попереднє письмове повідомлення про свій намір припинити дію цього Меморандуму. У такому випадку дія цього Меморандуму припиняється через 90 днів після отримання відповідною Стороною такого повідомлення.

НА ЗАСВІДЧЕННЯ ЦЬОГО НБУ та ЄБРР, кожен з яких діє через свого належним чином уповноваженого представника, підписали цей Меморандум у чотирьох примірниках англійською мовою.

П.И.П.:
Посада:
Дата:

П.И.П.:
Посада:
Дата:

Додаток. Пропонований текст Хартії

Ми, Сторони, що підписали Хартію, зобов'язуємося підтримувати реінтеграцію ветеранів війни (далі – Ветерани) у цивільне життя та захищати їхній доступ до роботи, підприємницької діяльності, фінансів та інших економічних можливостей, роблячи внесок у стійкий та інклюзивний фінансовий сектор в Україні.

Ми, Сторони, що підписали Хартію, визнаємо її важливість як частини загальнонаціонального та цілісного підходу до сприяння економічному залученню ветеранів та їхніх сімей як працівників у фінансовому секторі та реальній економіці, та як користувачів фінансових послуг. Ми також визнаємо, що служба у збройних силах суттєво вплинула на найближчих родичів ветеранів, поклавши обов'язки по догляду за дітьми та людьми похилого віку на дружин ветеранів і негативно вплинувши на фінансове становище сімей.

Ми, Сторони, що підписали Хартію, визнаємо нагальну потребу в запровадженні фінансовим сектором заходів підтримки для того, щоб:

1. зробити фінансові послуги більш доступними та інклюзивними для ветеранів, щоб вони мали доступ і використовували їх на рівноправних засадах;
2. усунути перешкоди, які можуть заважати ветеранам повернутися до роботи, запровадивши інклюзивну кадрову політику та практику у фінансовому секторі;
3. забезпечити безпечні, тобто без тригерів і ризиків, місця для ветеранів, які страждають від посттравматичного стресового розладу;
4. покращити доступність для підтримки клієнтів і співробітників-ветеранів шляхом використання модифікованого обладнання чи пристроїв або фізичних модифікацій робочого місця та приміщень;
5. підтримувати клієнтів, які можуть наймати або обслуговувати ветеранів, у тому, щоб вони стали більш інклюзивним і доступним місцем ведення бізнесу.

Ми, Сторони, що підписали Хартію, підтримуємо її, докладатимемо зусиль для її впровадження і маємо намір:

1. призначити керівника високого рівня, який буде просувати зусилля організації з підтримки ветеранів;
2. запровадити заходи, які підтримуватимуть економічну інклюзію та реінтеграцію ветеранів у цивільне життя, як користувачів фінансових послуг і як працівників у фінансовому секторі; та
3. регулярно інформувати Національний банк України про хід виконання запроваджених заходів і щорічно оприлюднювати інформацію про прогрес у цій сфері.

Дата: _____

Підпис: _____